

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

1 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ—15 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

1927

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & Σ^Α ΕΚΔΟΤΑΙ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ", - ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ, 44
ΑΘΗΝΑΙ

π. χ. — πὺν θὰ τοὺς συνεβίβαζαν. Κι' ὁ ἓνας θὰ ἦτο τὸ χαλινάρι ἢ τὸ νερὸ στὸ κρασί τοῦ ἄλλου. Ἐπειτα, τὸ κυριώτερον, αἱ προγραμματικαὶ ιδέαι τοῦ κ. Γληνοῦ εἶναι, ὡς γνωστὸν, διὰ τὸ μέλλον. Διὰ τὸ παρὸν ἐπομένως θὰ μπορούσε ἐξαιρετα νὰ συμφωνήσῃ καὶ μὲ τὸν κ. Δελμούζον. Τελοσπάντων, μᾶς εἶναι ἀδύνατον νὰ φαντασθῶμεν Ἐκπαιδευτικὸν Συμβούλιον ἄξιον τῆς ἀποστολῆς του, χωρὶς αὐτοὺς. Εἶναι οἱ πλέον νεωτερισταί, οἱ πλέον φωτισμένοι, οἱ πλέον κατηγορησμένοι μεταξὺ τῶν Ἐκπαιδευτικῶν. Ὅλοι μαζί, ἐνωμένοι, συνεργαζόμενοι, συνεννοούμενοι, — καὶ ἀπὸ τοὺς τωρινούς Συμβούλους μερικοί, — θὰ ἔκαμναν κάτι τί. Καὶ ἂν ὄχι τίποτε ἄλλο, τοῦλάχιστον δὲν θὰ ἐνέκριναν αὐτοὶ δι' ἀναγνωστικά, εἴτε εἰς τὴν δημοτικὴν εἴτε εἰς τὴν καθαρῆν, βιβλία περιέχοντα φράσεις ὡς ἐκείνας πού τὸσον δικαίως ἐκίνησαν τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ κ. Ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας...

≡

Αὐτὸ ἔχει σημασίαν . . .

Ἡ κριτικὴ τοῦ Ψυχάρη ἐναντίον τοῦ Παλαμά, ἢ περιφημὴ πλέον, — τὴν ὁποίαν ὁ ποιητὴς θάνασκει εἰς ἰδιαιτερον φυλλάδιον, ἐκδιδόμενον προσεχῶς, — ἐπροκάλεσε βέβαια πολλὰς διαμαρτυρίας. Ἄλλ' οἱ διαμαρτυρηθέντες δὲν ἦσαν μόνον θαυμασταὶ τοῦ Παλαμά : οἱ περισσότεροι ἦσαν κι' ἐχθροὶ τοῦ Ψυχάρη. Διὰ τοῦτο ἢ ὑπεράσπισις τοῦ ποιητοῦ ἐκ μέρους τῶν δὲν ἔχει καὶ τόσην σημασίαν. Ἀπεναντίας βαρύνει πολὺ ἢ ὑπεράσπισις ἐκ μέρους μερικῶν ἄλλων, οἱ ὅποιοι, ἐνῶ εἶναι πάντοτε θαυμασταὶ τοῦ Παλαμά, εἶναι ὅμως καὶ φίλοι, μαθηταί, ὁπαδοί, θαυμασταὶ τοῦ Ψυχάρη. Καυχόμεθα ὅτι μεταξὺ αὐτῶν ἀνήκουμεν καὶ ἡμεῖς, οἱ ὅποιοι σεβόμεθα καὶ τιμῶμεν τὸν Ψυχάρη ὅσον κανένα. Οἱ ἄλλοι δύο εἶναι οἱ κκ. Ρουσσέλ καὶ Δημήτριος Ἀστεριώτης (Philéas Lebesgue). Ὁ πρῶτος εἰς τὸν «Libre», ὁ δεύτερος εἰς τὸν Mercure de France (τεύχος τῆς 15 Σεπτεμβρίου) μὲ ὅλον τὸν πρὸς τὸν Λιδάσκαλον ὀφειλόμενον καὶ διαδηλούμενον σεβασμὸν, ἀνασκευάζουν τὴν κριτικὴν του κι' ἐξυμνοῦν τὸν Παλαμᾶν ὡς ἓνα τῶν μεγαλυτέρων ποιητῶν τῆς ἐποχῆς μας. Τὸ γεγονός ἐπρεπε νὰ ἐξαρθῇ: Δύο μαθηταὶ τοῦ Ψυχάρη, ξένοι καὶ οἱ δύο, πλέκουν ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ μιᾶς ἐπιθέσεως, τὴν ὁποίαν εὐρίσκουν ἀδικον καὶ παράλογον, τὸ ἐνθουσιωδέστερον ἐγκώμιον τοῦ Ποιητοῦ. Ἐ, αὐτὸ ἔχει σημασίαν.

≡

Ὁ Ζουβὲ περὶ «Κνὸκ».

Ἀπὸ τὸν καλὸν «Ἀγῶνα» τῶν Παρισίων μεταφέρουμε χάριν τῶν ἀναγνωστῶν τῆς «Νέας Ἑστίας», οἱ ὅποιοι παρακολουθοῦν τὸν «Κνὸκ», τὸ κατωτέρω ἀρθρίδιον τοῦ Λουὶ Ζουβέ, τοῦ μεγάλου κωμικοῦ ὁ ὅποιος τὸν πρωτόπαιξε :

«Ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ Ζουλ Ρομαίν ἐγὼ δὲν εἶχα παῖξει παρὰ τὸν «Ἀνσέλμ» καὶ εἶχα ἀνεβάσει τὸν Λέ Τρουντέκ.

Μιὰ μέρα χωρὶς πολλὰς φασαρίες—γιατὶ δὲν συνειθίζει νὰ μιλή γιὰ τὸ ἔργο του πρὶν ὀλίγιστα τὸ τελειώσῃ—ὁ Ζουλ Ρομαίν μοῦ ἔφερε τὸν «Κνὸκ». Τὸν βλέπω ἀκόμα τὸν ἑαυτό μου τῆ στιγμῇ πού διάβαζα μονορούφι τὸ χειρόγραφο μὲ τὸν συγγραφέα πίσω ἀπ' τοὺς ὤμους μου διάβαζε κ' ἐκεῖνος καὶ παραμόνευε τὴν κάθε μου ἐντύπωσιν.

Ἀρχίζουμε ἀμέσως τὶς πρόβες καὶ τὸ ἔργο ἀνεβάσθηκε σὲ ἕξ ἑβδομάδες. Πρόβες ἀνοιχτόκαρδες, δουλειὰ εὐχάριστη. Οἱ θεατρίνοι μου καθὼς κ' ἐγὼ τὴν εἶχαμε βέβαιη, σίγουρη τῇ φιλολογικῇ ἐπιτυχίᾳ, μὰ τρέμαμα μὴ καὶ τὸ ἔργο δὲν εἶταν, ὅπως λένε, ἐμπορικό . . . Φοβόμουνα πολὺ τὸ τέλος τῆς δευτέρας πράξης πού περιέχει κάποια τραγικὴ φρίκη, καθὼς καὶ τὸ λυρισμὸ τῆς τρίτης πού δὲν πρόσφερε κανένα ἀπὸ τὰ συνειθισμένα κωμικὰ μέσα. Ἐφθανα μάλιστα ὡς τὸ νὰ φοβούμαι ὅτι δὲν θὰ τὸ βαστούσαμε περισσότερο ἀπὸ ἕξ ἑβδομάδες στὸ πρόγραμμα αὐτὸ τὸ ἔργο πού τὸ θαύμαζα καὶ τ' ἀγαπούσα τόσο πολὺ!

Ἄδικα προσπάθησα νὰ βρῶ κανένα μονόπρακτο γιὰ νὰ συμπληρώσουμε τὴ θεατρικὴ ἐσπερίδα. Παρακάλεσα τὸν Ζουλ Ρομαίν νὰ μοῦ γράψῃ ἓνα. Τὸν ἔπεισα μόνον δέκα μέρες πρὶν ἀπ' τὴν πρώτη παράστασιν, ἀφοῦ τὸν βεβαίωσα πὺς θὰ προφθαίναμε νὰ ἐτοιμάσουμε τὸ ντεκόρ ἑνὸς στίλβωτηρίου, ὅπως μοῦ ζητοῦσε. Εἶταν Τετάρτη καὶ τὴν ἄλλη Δευτέρα ὁ Ζουλ Ρομαίν μὲ προσκάλεσε νὰ πάω σπιτί του στίς δέκα καὶ μισή. Τῇ Δευτέρᾳ φθάνω ἓνα τέταρτο πρὶν. Ὁ Ρομαίν τελειώνει τὸν τελευταῖο διάλογο τοῦ «Ἀμεντέ» καὶ μοῦ τὸν διάβασε ἀκριβῶς στὴν ὀρισμένη ὥρα.

Στίς 4 Δεκεμβρίου τοῦ 1923 παίχθησαν οἱ τρεῖς πράξεις τοῦ «Κνὸκ» μέσα σὲ ἐξωφρενικὰ χειροκροτήματα. Ὁ «Ἀμεντέ» τὸ ἐναντίον βρῆκε μιὰ ὑποδοχὴν γεμάτη ἐπιφύλαξιν. Ὁ Ζιντ ἦλθε ὡς μέση στὴ σκηνὴ γιὰ νὰ μᾶς πῇ μὲ ἀρκετὴ δριμύτητα, πὺς αὐτὸ τὸ μονόπρακτο εἶταν ὅλως διόλου περιττὸ καὶ τὸ κτυποῦσε τόσο πῶ ἀδικα ὅσο καὶ πῶς μεγάλος εἶταν ὁ ἐνθουσιασμὸς τοῦ κοινοῦ γιὰ τὸν «Κνὸκ». Ἐδέησε νὰ δισπιστώσουμε λοιπὸν κι ἡμεῖς οἱ ἴδιοι πὺς ὁ «Ἀμεντέ» χαλνοῦσε τὴν ἐντύπωσιν πού ἀφῆνε ὁ «Κνὸκ» καὶ γι' αὐτὸ τὸν βάλουμε στὴν ἀρχὴ τῆς παράστασιν. Ἡ φανταζὶ αὐτὴ συχνὰ ἀφῆνε τὸ μεγαλείτερον μέρος τοῦ ἀκροατηρίου ἀδιάφορο, μὰ καὶ πολλὰς φορὰς προκάλεσε σφυρίγματα καὶ χειροκροτήματα πού συγκρουόντανε μὲ πραγματικὴ φρενίτιδα. Ὅσο γιὰ μένα, ἐπιμένω νὰ θεωρῶ τὸν «Ἀμεντέ» ὡς ἓνα ἀπὸ τὰ ἀριστουργήματα τοῦ Ζουλ Ρομαίν. Θὰ τὸ ξαναδοῦμε, ἐλπίζω, προσεχῶς.

Ἄς ξαναλθούμε ὅμως στὸν «Κνὸκ.» Ὑστερα ἀπὸ τὶς ἐξακόσιες φορὰς πού τὸν παίξαμε, ἔχω τὴν ἐντύπωσιν πὺς τὸ ἔργο αὐτὸ, κλασικὸ πιά, θὰ ἀντισταθῇ στὸ χρόνο καὶ θὰ ἐπιζήσῃ.

Γύρεφα ἐπὶ πολὺν καιρὸ τὸν τύπο μου, γιὰ τὶ ἐργάζομαι ἀργά. Ὁ Ρομαίν πού μὲ ἐπέβλεπε σὲ κάθε πρόβα, μοῦ εἶπε : «Νὰ παίξετε τὸ ρόλο μὲ τὸ δικό σας τὸ φυσικὸ μούτσουνο». Ἐστὶ εἶταν ὁ πρῶτος ρόλος πού ἐπαίξα χωρὶς περρούκα